

# UČITELJSKI TOVARIŠ

## Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša**  
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izdaja vsak četrtek pop.  
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.  
Vse leto velja: 30.— K  
pol leta: 15.—  
četrta leta: 7.50  
posamezna številka po 60 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako peti-vrstno. Priloge stanejo poleg poštne še 45 K.

Telefon uredništva  
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.  
" " " dvakrat . . . 80 "  
" " " trikrat . . . 50 "  
za nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 40 vin.  
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljsk. Tovariša**  
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštne.

E. GANGL:

### Po deset kron mesečno!

Tovariš Fr. Luznar, blagajnik naše Zaveze, je od dne do dne v večjih skrbih. Izdatki za časopise rastejo, kakor se ne prestando dvigajo cene papirja in tiskarskim potrebščinam. Kaže se, da draginja še ni dospela do one višine, kjer se začneja višek vrtoglavosti. Se nas potiskajo in pehaajo navzgor. Priznajmo odkritosrčno, da nam stoji v tem eksistenčnem boju našega časopisja tiskarna kavalirsko ob strani. Toliko in toliko prilog „Tov.“ sploh ne zaračuna, pa tudi nekaj tisočakov je črtala iz lanskega računa. Od nas ne bo obogatela! Vsega pa ne more napraviti zastoj, ker tudi ona rabi denarja kakor vsako podjetje, ki mora vsak mesec in vsak teden pošteno in točno plačati svoje osobe.

Kar pomnim, smo urejali in reševali vprašanje prispevkov Zavezinega članstva. Tovariš Fran Brinar dobro ve, kako je ena stran s temeljitimi ugovori in dokazovanji zagovarjala omejitev izdatkov in nižino članarine, medtem ko je druga stran prav tako temeljito silila navzgor, češ, da ne smemo z materialnim stiskanjem sami preprečevati ali ovirati razvoja lastne organizacije. Zmeraj se nam je posrečilo dobiti zlato srednjo pot, ki nas je vsaj za kratko dobo postavila v ravnovesje, a ni dokončno nikoli uredila tega vprašanja.

In danes stojimo zopet pred gordiškim vozlom! Izključeno je, da ga razvozlamo kako drugače nego samo z energičnim in radikalnim zamahom!

Sedaj plačujemo letne članarine Zavezi po 60 K, vrhutega po 4, 6, 8 kron svojem učiteljskemu društvu, kakor je že lastni članski prispevek določilo vsako posamezno društvo. Toda tovariš blagajnik Luznar računa in premišlja, a najsi je še tako vreden in natančen, mirno spanje mu krati zla pošast — neizogibni deficit! V tem obupu pripravlja naskok na naše žepe. Kakšen rešilni načrt je napravil, mi ni znano. Hočem mu pa pomagati, zato ga naj prehitim.

Moj predlog se glasi: Vsak član in vsaka članica Zaveze plača mesečno po 10 kron članarine. Od teh 10 kron dobi Zaveza 9 kron na mesec, okrajnemu učiteljskemu društvu pa ostane mesečno 1 K.

Potemtakem dobi Zaveza od vsakega člana in vsake članice letnih 108 kron, na društvo pa odpade (od člana, članice) letnih 12 kron. Zaveza dobi po tem načrtu toliko dohodkov, da bo brez deficita ali dolga zmagovala izdatke; društvom pa bo tudi dovolj sredstev na razpolago.<sup>1</sup> Predlog imej veljavo od 1. januarja 1920. Plačevanje naj si vsakdo prostovoljno uredi: ali plača vso letno članarino ob enem (120 K), ali pa jo plačuje mesečno (no 10 K). Če vplačano članarino je dopolniti za tekoče leto tako, da pokrijemo zastanke za prve tri mesece, oziroma poravnamo razliko med že plačano staro članarino in med novimi prispevki.

Zavezini blagajnik, društveni blagajniki in vsi v Zavezi združeni učitelji in učiteljice naj preračunajo, bodo li izhajali s takimi dohodki in bodo li zmogli te izdatke. Preverjen sem, da pridejo vsi do pozitivnih zaključkov. Kaj pa je danes 10 kron? Posameznik lahko zmaga to breme brez mrmranja in škode, skupno pa se nateče lepa vsota. Bodimo sami sebi najbližji in najboljši! Ne jadikujmo, ne tožimo, ne odlašajmo, ampak pojdemo na delo! Čimprej odšteješ novce, tem hitreje preboliš izdatke!

Menim namreč, da si vsi osvojite ta predlog brez formalnega sklepanja na seji upravnega odbora in na zborovanju delegacije. Kako pa naj skliče vodstvo upravni odbor na sejo, ako nima sredstev, da z njimi pokrije potne stroške? Plačujemo v zmislu tega predloga! Uverjen sem, da ne bosta ugovarjala niti upravni odbor niti delegacija, ampak bosta predlog naknadno odobrila — zlasti zato, ker bosta stala pred dovršenim dejanjem!

### Društvo meščanskih učiteljev.

Čital sem poziv na sestanek meščanskega učiteljstva, da bi si ustanovilo prepotrebno organizacijo. Ogotovo ne bo škodilo, če izpregovorim o tem vprašanju in obravnavam predvsem dve važni točki: 1. Ali je posebna organizacija za učitelje.

<sup>1</sup> Ako Zavezi ali društvu kaj ostane, moramo biti tega le veseli. Ali ni mnogo bolje, če razpolaga organizacija z rezervno, nego pa če se mora boriti s primanjkljaji? Načrti bodočnosti so taki, da jih brez materialnih sredstev ne bomo mogli udeležiti! — Op. pis.

stvo meščanskih šol potrebna? 2. Kje bode naše središče v slučaju, da ustanovimo napovedano organizacijo? Predno odgovorim na prvo vprašanje, ugotavljam sledeče. Učiteljske stanovske organizacije imajo v prvi vrsti skrbeti, da postavijo naš stan na trdno gmočno podlago, da utrdijo naš ugled in našo moč tako, da brez volje osrednjega vodstva ne more biti nikdar ne premeščen, ne zapostavljen, ne predčasno upokojen, ne nadzorovan od nadzornika, ki učiteljstvu ni všeč itd. Teh nalog se nismo zavedali. Naša društva so bila „pedagoška društva“ in nič drugega. Zato nisem nikdar smatral „Slomškove zveze“ za stanovsko, ampak za kulturno organizacijo učiteljstva. Takih organizacij si lahko ustanovi učiteljstvo po potrebi in naziranjih kolikor si hoče. V smislu prejšnjega avstrijskega zakona je meščanska šola višja stopnja ljudske šole. Srednja šola pa na noben način ni! Tudi v našem novem zakonu o ureditvi učiteljskih poveljnikov pravi dotično mesto: I učitelji gradjanskih šol su učitelji narodnih šol. Pa eto! Da imamo meščanski učitelji po novi regulaciji za priboljšek samo poldrugi liter vina mesečno, temu ni kriva neorganiziranost ampak krivo je naše osrednje vodstvo, ki ni imelo ali volje ali moči, da bi bilo preskrbelo pošteno regulacijo plač svojim članom meščanskim učiteljem.

Ali je torej organizacija meščanskega učiteljstva v strogo stanovskem smislu potrebna? Po mojem mnenju ne. A zato ni treba pobrati krepelca! Saj se o mnenjih ni treba prerekati po vzorcu naših političnih listov. Vsaka diferenciacija bi nam bila le škodljiva. V stanovski učiteljski organizaciji bi morali biti vsi od vrtnarice pa do rektorja. Potem bi bila to res falanga, ki bi z njo moral računati vsak takozvan minister. Mnogo let sem bil kot meščanski učitelj v organizaciji ljudskošolskih tovarišev. Nikdar nisem opazil, da se je kdo protivil sklepom, ki smo jih storili v dobro meščanski šoli in nje učiteljstvu. Nisem bil preziran in nisem preziral. Bili smo bratje in sestre trpini. Še danes mi je žal za krško dolino. Ko sem prišel med takozvane „štajerske“ tovariše, se mi je že v prvem tednu razkadila bojazan, da bi bil osamljen. Zlate duše tam, zlate tu. Neresnih ljudi pa ni treba upoštevati. Torej lahko okrajne or-

ganizacije zastopajo ljudsko in meščansko šolo. Lahko je pa v okrajih, kjer so meščanske šole, doseči, da sedi v odboru učiteljskega društva toliko in toliko tovarišev z meščanskim učiteljstvom se da osnovati. Če bomo pa imeli svojo organizacijo, bo vstala med nami pošast preziranja, omalovaževanja in pod- in precenjevanja. Kako daleč lahko pride v tem pogledu naša medsebojna ljubezen, o tem bi gotovo znal mnogo povedati tov. Serajnik, ki je proučil organizacijsko delo nemškega učiteljstva. Ponavljam, da so to moji osebni nazorji, ki jih ne vsiljujem nikomur. Šel bom pa z večino, čeprav bi ne bila mojih misli. Meščansko učiteljstvo je faktično že organizirano, treba je le dela. Kulturne organizacije smo pa potrebni.

Kje bode naše središče, če ustanovimo organizacijo? V Ljubljani gotovo ne! Pa zopet brez krepelca? V Ljubljani je nagomiljeno vse delo, zato zaostaja. Navzlic morebitni organizaciji se bomo shajali le poredkoma, ker je potovanje predrago. Nekoliko olahkočimo stvar, če pomaknemo organizacijski center res v središče Slovenije. In to ni Ljubljana, ampak n. pr. Celje. V Celju sta dve meščanski šoli, njih voditelja sta stara delavca v meščanskem šolstvu in to ni najzadnja stvar. V Celje pridejo lahko tovariši iz bivše Kranjske in Štajerske.

Prosim vse tovariše in tovarišice, naj razmišljajo o navedenih točkah, da homo kolikor toliko pripravljeni. D. H.

FRAN RANT:

### Pozabljeni.

V Sloveniji, pravzaprav v bivši Kranjski imamo 13 šol posebne vrste, takozvane ekskurendne šole. Običajno se upravljajo na ta način, da hodi kak učitelj dotične direktivne šole, h kateri pripada ta podružnica po dvakrat na teden, počevat deco oddaljenih in raztresenih sel in vasic. Zjutraj po sedmih se poča na pot in ob devetih stopi pred otroke v šolsko dvorano. Ta dvorana, najeta v kmetški hiši, meri kakih 20—25 m<sup>2</sup>, je 2 in pol do 2 tri četrta metra visoka, malo vlažna, ima škelfetajoča okna, ki jim v prilog šolski higijeni manjka tuintam kaka špa. V kotu stoji gašperleček, sicer majhen in

## LISTEK

### † Simon Cvahte.

In zopet je legel jeden, kateremu nimamo nadomestila, v grobi Praviho, da smrt kosi, ne da bi izbirala, a zdi se mi, da to ne velja za naš okraj in naše vrste, kajti tukaj trga izmed boljših najboljše.

Kdo ga ni poznal našega Cvahteja? Ali ga niste videli na naših Zvezinih in Zavezinih zborovanjih, kjer Vas je opozorila na njega že njegova plemenitaška postava, njegovo plemenitaško vedenje? Vse na njem je kazalo, da je človek plemenite duše, zlatega srca.

Rojen je bil leta 1854. pri Sv. Jerneju blizu Konjic. Ko je dovršil ljudsko šolo, poslali so ga starši v Maribor in sicer leta 1866. v IV. razred ljudske šole, a leta 1868. je vstopil v I. razred gimnazije. Tukaj je vrl napredoval, ker je bil, kakor pozneje v življenju, zelo marljiv in vesten dijak, vsled svojega odkritega, ljudomilega značaja priljubljen pri profesorjih in tovariših.

Žal, gimnazijskih študij ni mogel dovršiti, ker je bil leta 1875. iz sedme potr-

jen k vojakom, kjer je moral po takratnih določbah služiti 3 leta. Do vojaškega stanu je imel veliko veselje, zato je nameraval vstopiti v polkovno šolo, česar pa mu oče ni dovolil. Odločil se je tedaj za učiteljski stan, za katerega je bil vsled svoje potrpežljivosti in ljubezni do mladine kakor ustvarjen. Bil je leta 1877. z ozirom na svoje predštudije sprejet v 3. letnik na učiteljsko v Gradcu. A že leta 1878. je moral zopet obleči vojaško suknjo ter se je udeležil okupacije Bosne. Pri njegovih študijah pa mu ta prekinitev ni škodovala, kajti leta 1879. je napravil zrelostni izpit ter prišel za začasnega učitelja v Konjice, kjer se je poročil 1882. s tamošnjo učiteljico Marijo Triller, sestro sedanjega ljubljanskega podžupana dr. Trillerja, katerega mu je bila kot zvesta družica do zadnjega krepka opora pri njegovem napornem delovanju in v njegovi težki bolezni.

1884. je zapustil Konjice, ker je bil imenovan nadučiteljem pri Mali Nedelji v ljutomerskem okraju, kjer je deloval do lanskega leta, dokler ga ni bolezen priklenila na postelj ter ga smrt rešila 7. februarja letos težkih muk.

Razmere, pri katerih je počel svoje delovanje v Mali Nedelji, bile so skrajno

slabe. Šola je bila dvorazredna, v šolskem posloplu nastanjen cerkovnik, takratni župnik šoli in učiteljstvu malo naklonjen. Tu je bilo res treba Cvahteja, kateri je s svojim krepkim in čistim značajem ter neumorno delavnostjo premagal vse ovire, pridobil pa ljudstvo za se in šolo. Posrečilo se mu je, da je dobil cerkovnika iz šole ter razširil isto v trirazrednico in pozneje celo v petrazrednico. Koliko truda ga je to stalo, bo vedel ceniti le isti, kateri je imel kedaj opraviti z razširitvijo in zidanjem novih šol. Za zasluge, ki si jih je iztekel na šolskem polju, bil je imenovan ravnateljem.

Vkljub temu, da je bil vedno odločno naprednega mišljenja, živel je z duhovščino vedno v slogi, katerega je morala v njem spoštovati kremenit značaj, pošteno in odkrito delovanje v prid šole in naroda. Svoje spoštovanje do njega je izkazala tudi ob njegovem zadnjem spremstvu s tem, da se je udeležilo sedem duhovnikov njegovega pogreba.

Šoli je posvetil vse svoje moči. Fante, ki so kazali posebno veselje do učenja, poučeval je brezplačno izven šolskega časa in njegova zasluga je, da je prišel marsikateri v srednje šole ter ima Mala

Nedelja danes več odličnih mož; njegova zasluga je, da ima Mala Nedelja največ kmetov, ki so se oprijeli naprednega, racionalnega gospodarstva, s katerim prvačijo v okraju. Za nadaljnjo izobrazbo prebivalstva je skrbel s tem, da je ustanovil bralno društvo, katerega ga je imenovalo za zasluge častnim članom, ter kmetijsko podružnico, katerih društev ni bil le ustanovnik, ampak ves čas vrl sotrudnik. Nikdar ga niste videli bratiti se z ljudmi po gostilnah, ampak iskal je z ljudstvom stika v resnem gospodarskem in narodnem delu. Bil je ljudstvu odkrit in dober svetovalec in učitelj, zato pa ga je čislalo in ljubilo ter se mu skusilo izkazati hvaležnega o vsaki priliki. Med vojno, ob splošnem pomanjkanju živil, ni imel nobene skrbi za prehrano. Kajti dobil je vsega, česar je želel in ker je bila prosta prodaja prepovedana, prinašali so mu tudi po noči, kar je bilo zelo nevarno ter je to storil posameznik le svojem največjemu prijatelju. Opravičeno je bil Cvahte ponosen na svoje ljudi, katerih večina so bili njegovi bivši učenci, kar je večkrat z zadovoljstvom poudarjal.

Leta 1914. ko je prestal težko operacijo, bili so Malonedelčani v skrbah za